

**ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В
ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ
ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ**

Ковтун О. А.

У роботі висвітлено досвід ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» щодо впровадження стратегії інтернаціоналізації, спрямованої на формування полікультурної компетентності майбутніх педагогів зокрема, та забезпечення ефективної діяльності та євроінтеграції університету взагалі.

Презентовано інноваційну форму впровадження якісної освіти, направленої на формування та розвиток полікультурної компетентності майбутніх педагогів через міжнародну студентську україно-данську літню школу «Права людини, демократичні зміни, інтеграція та інтернаціоналізація», яка функціонує на базі педагогічного факультету ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» за підтримки, зокрема, Данського Хельсінського комітету з прав людини у продовж трьох років (2015-2017 рр.).

Окреслено практичний досвід, представлено рекомендації та проаналізовано результати інноваційної діяльності, направленої на формування і розвиток полікультурної компетентності майбутніх педагогів в умовах проведення міжнародної наукової україно-данської літньої школи згідно стратегії інтернаціоналізації ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Ключові слова: *стратегія інтернаціоналізації, полікультурна компетентність, інновації, літня школа.*

ФОРМИРОВАНИЕ ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ В ПРОЦЕССЕ РЕАЛИЗАЦИИ СТРАТЕГИИ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ

Ковтун О. А.

В работе освещен опыт ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды» по внедрению стратегии интернационализации, направленной на формирование поликультурной компетентности будущих педагогов в частности, и обеспечения эффективной деятельности и евроинтеграции университета в целом.

Представлена инновационная форма внедрения качественного образования, направленная на формирование и развитие поликультурной компетентности будущих педагогов посредством организации международной студенческой Україно-датской летней школы «Права человека, демократические изменения, интеграция и интернационализация», которая функционирует на базе педагогического факультета ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды» при поддержке, в частности, Датского Хельсинкского комитета по правам человека в течение трех лет (2015-2017 гг.).

Определен практический опыт, представлены рекомендации и проанализированы результаты инновационной деятельности, направленной на формирование и развитие поликультурной компетентности будущих педагогов в условиях проведения международной научной Україно-датской летней школы согласно стратегии интернационализации ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды».

Ключевые слова: стратегия интернационализации, поликультурная компетентность, инновации, летняя школа.

FORMATION OF MULTICULTURAL COMPETENCE OF THE FUTURE PEDAGOGUE IN THE PROCESS OF IMPLEMENTATION OF INTERNATIONALIZATION STRATEGY

Kovtun O. A.

The work highlights the experience of SHEI «Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University» in implementing the internationalization strategy aimed at forming the multicultural competence of future educators in particular, and ensuring the effective operation and European integration of the University in general.

An innovative form of introduction of qualitative education aimed at the formation and development of multicultural competence of future teachers through the international student Ukrainian-Danish summer school «Human rights, democratic changes, integration and internationalization», which operates on the basis of the pedagogical faculty of SHEI «Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University», with the support, in particular, of the Danish Helsinki Committee for Human Rights for three years (2015-2017).

Practical experience is highlighted, recommendations are presented and the results of innovative activity aimed at the formation and development of multicultural competence of future teachers in the conditions of the international scientific Ukrainian-Danish summer school according to the strategy of internationalization of SHEI «Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University».

Keywords: *internationalization strategy, multicultural competence, innovations, summer school.*

Постановка проблеми. Україна – європейська держава в географічному, соціокультурному і ментальному вимірах. Важливим складником її європейського поступу є реформування освіти й науки на тлі глобалізаційних викликів XXI ст.

Сучасною ознакою освітнього процесу в Україні стала свобода педагогічної думки, вільний вибір тематики, технологій навчання, інструментарію наукового пошуку,

створення широкої платформи для співпраці освіти й громадськості. Водночас подолати кризові явища, зумовлені глобалізацією, можливо лише шляхом піднесення рівня духовної культури суспільства, поліпшення усієї «системи освіти» шляхом її реформування [1].

Провідна роль у цивілізаційному прогресі освіти й науки належить університетам України, особливо в умовах інтернаціоналізації їхньої діяльності внаслідок встановлення глобалізованого ринку праці на науково-освітні послуги, кроскультурної уніфікації у всесвітньому інформаційному просторі.

Водночас стратегія інтернаціоналізації вищої освіти нашої країни має особливе значення для утвердження її державної незалежності, включення до європейської спільноти, особливо в умовах «гібридних війн та інформаційних атак» [2], анексії Росією Криму і війни на сході України.

Орієнтуючись на результати міжнародних досліджень стратегії інтернаціоналізації ВНЗ широко представлені в університетах Європи й Азії [4].

Інтернаціоналізація освіти сприяє формуванню в студентської молоді полікультурної компетентності, «демократичних навичок і вмінь» навчатися і працювати, жити за зразком високорозвинених європейських країн [3], що є невід'ємною вимогою сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Інтернаціоналізація педагогічної освіти передбачає підготовку конкурентоспроможного на міжнародному ринку праці «європейського» педагога, метою діяльності якого є виховання майбутніх громадян Європи. Сучасні вчителі мають працювати в полікультурному контексті, тому формування та розвиток полікультурної компетентності майбутніх фахівців педагогічної галузі є необхідною умовою сучасності.

Актуальність проблеми полікультурної освіти започаткована і в державних документах України (Конституція України (ст. 3), Концепція національного виховання (ст. 18), Національна доктрина розвитку освіти (ст. 4).

Особливо це стосується майбутніх учителів початкової школи іноземної мови, адже незаперечним є факт, що суспільно-гуманітарні науки, в тому числі й іноземна мова, є засобом впливу на розвиток особистості та формування у неї особистісних якостей та ключових компетенцій, серед яких соціальна, комунікативно-толерантна, громадянська, полікультурна тощо.

Проблема формування полікультурної компетентності майбутнього вчителя початкової школи іноземної мови тісно пов'язана із педагогічними питаннями, які відносяться до формування особистості вчителя, його загальної культури, педагогічної майстерності, готовності до педагогічної діяльності, професійної компетентності (О. Савченко, Н. Ігнатенко, О. Шапран, М. Марусенець, Н. Калюжка, І. Бех, І. Зязюн, Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, А. Хуторський та ін.). Актуальними для досліджуваної теми є праці з різних методик викладання в початковій школі, автори яких досліджують методологію процесу навчання, проблеми змісту й організації початкової освіти на основі компетентнісного підходу (О. Савченко, Н. Ігнатенко, О. Шапран, М. Марусенець, В. Васенко, Н. Опанасенко, Г. Черненко та ін.). Проблеми інтернаціоналізації української освіти присвячені роботи І. Мегович, І. Бабина, В. Грубінки, В. Кременя, В. Коцура, Н. Ігнатенко, В. Ліхачова, Л. Добровольської, Т. Ляховської, О. Тарановської, О. Макарова та ін.

Метою нашого дослідження є висвітлення практичного досвіду й аналіз інноваційної діяльності, направленої на формування та розвиток полікультурної компетентності майбутніх педагогів в умовах проведення міжнародної наукової україно-данської літньої школи згідно стратегії інтернаціоналізації ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Виклад основного матеріалу. Становлення нової освітньої парадигми в українському соціумі відбувається в умовах глобалізації, зростання впливу етнокультурного чинника, трансформації до інформаційного суспільства. Актуальною залишається проблема збереження й розвитку

духовних пріоритетів, формування особистості в межах системи освіти, що створює передумови для модернізації педагогічної освіти, пошуків шляхів набуття індивідом особистісних та соціальних якостей на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

У стратегічних законодавчих та освітніх документах нашої держави (Конституції України, законах «Про загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти тощо) декларуються принципи багатоетнічності та полікультурності, ставляться завдання, спрямовані на фундаментальну підготовку майбутнього вчителя на основі засвоєння духовної скарбниці українського народу, онтологічних, гностичних та аксіологічних компонентів цілісної полікультурної картини світу. У зв'язку з цим особливого значення набуває розвиток полікультурності майбутнього вчителя, що передбачає формування в нього духовних потреб, засвоєння універсальних духовних цінностей, орієнтованих на гуманістичні та демократичні ідеї. Цей процес пов'язаний з формуванням полікультурного світогляду, що зумовлює таку організацію життя, та професійної діяльності, за якої педагог має бути відкритим до сприйняття культур інших народів. Національне при цьому набуває ознак ґрунтовності, оскільки полікультурний соціальний, зокрема й освітній простір, має функціонувати як цілісна система полілогу культур як на загальнодержавному рівні, так і її окремих регіонів.

Активізація на сучасному етапі міжнародної академічної мобільності викладачів і студентів, стимулювання спільних із зарубіжними партнерами міжнародних та освітніх програм, наукових досліджень – усе це сприяє формуванню полікультурної компетентності в майбутніх фахівців, інтеграції університетів України в глобальне наукове та освітнє середовище.

Бурхливого розвитку і неабиякої популярності набуває онлайн-освіта, насамперед, завдяки широкому розвитку відповідних університетських курсів і програм. Ці та інші чинники обумовлюють необхідність подальшої інтернаціоналізації українських університетів, інтеграції в Європейський науковий і освітній простір.

В умовах посилення конкуренції на ринку освітніх послуг за талановитих абітурієнтів, студентів, знакових професорів, відомих академічних і бізнес-партнерів, участь у міжнародних наукових, освітніх та культурних програмах стає дедалі важливішою ланкою стратегічного розвитку університету.

Інтегруючись у європейський освітній простір, університети України впродовж останніх років беруть активну участь у заходах з міжнародного рейтингування, що стимулює роботу колективів університетів за такими показниками, як міжнародне цитування, збільшення публікацій з міжнародним співавторством, зростання публікацій на одного академічного працівника, чисельності виданих докторських дипломів до чисельності академічних працівників тощо.

Помітною тенденцією стало зростання одного із базових показників – співвідношення чисельності викладачів із науковими ступенями і вченими званнями до контингенту студентів.

Інтернаціоналізація університетів, за синтезованою оцінкою вчених, передбачає насамперед: організацію і розвиток міжнародних досліджень за участі науковців, викладачів та студентів, залучення провідних фахівців із зарубіжних університетів і дослідницьких центрів для роботи над актуальними темами досліджень; міжнародну стандартизацію й уніфікацію навчальних програм, планів, практик засвоєння знань, умінь та навичок, використання можливостей академічної мобільності для викладачів і студентів; взаємний міжуніверситетський трансфер навчальних предметів, модулів, креативних компетенцій студентів, аспірантів, докторантів та викладачів; представлення університету в глобальних дослідницьких та освітніх мережах, асоціаціях учених, глобальних проектах; ефективне функціонування системи управління міжнародною академічною мобільністю, глобальної платформи обміну фаховими, дидактичними, організаційними, управлінськими, інформаційними та іншими технологіями.

На думку академіка В. Коцура, базовими компонентами стратегії інтернаціоналізації постають: періодичне оцінювання стану досягнення окреслених освітньо-наукових цілей;

визначення університетських підрозділів, відповідальних за координацію міжнародної співпраці; аналіз звітів та матеріалів для подальшого поглиблення партнерської взаємодії.

Водночас інтернаціоналізація передбачає імплементацію міжнародних компетенцій, у тому числі і полікультурної, до загальних освітніх вимог, зокрема щодо опанування іноземними мовами, насамперед у початковій школі, розуміння актуальних проблем регіонів світу та глобальних викликів; врахування інтернаціонального виміру в кожній освітній програмі на кожному циклі підготовки фахівців; створення можливостей для міжнародної комунікації в неакадемічних видах діяльності, толерантної полікультурної взаємодії студентів і викладачів, швидкої інтеграції іноземних студентів і викладачів у студентське й академічне середовище університету.

Інтернаціоналізація навчальної роботи в університеті потребує насамперед розроблення спільних із зарубіжними партнерами навчальних програм і навчальних матеріалів; створення міжнародних програм обміну студентами; узгодження спільних міжнародних програм подвійних дипломів, а також сертифікаційних програм для підготовки фахівців; акредитацію навчальних програм у міжнародних та національних агентствах з акредитації освітніх послуг; узагальнення відомостей про можливості участі в міжнародних програмах академічної мобільності та мотивація науково-педагогічних працівників до неї; систематичне проведення моніторингу ефективності використання можливостей партнерства університету з вітчизняними та іноземними університетами, науковими установами й підприємствами.

Важливим складником інтернаціоналізації наукової діяльності є експертне ініціювання міжнародних науково-дослідницьких проектів, насамперед шляхом залучення міжнародних грантів на проведення спільних наукових досліджень; оприлюднення спільно з іноземними партнерами наукових монографій, інших наукових видань, наукових статей у виданнях, у т. ч. тих, що входять до міжнародних наукометричних баз даних Web of Science, Scopus, запровадження відзнаки (премії, стипендії) університету за

кращі студентські міждисциплінарні дослідження та участь у студентських міжнародних наукових заходах та конкурсах; формування спільного з іноземними університетами змісту (контенту) навчання аспірантів за програмами Ph.D.; створення умов іноземним аспірантам та докторантам для проведення спільних досліджень з ученими університету з актуальної проблематики; систематичне проведення міжнародних конференцій, форумів, тематичних круглих столів за участі іноземних учасників з публічною презентацією отриманих результатів; залучення студентів та аспірантів до організації і проведення міжнародних заходів; установа й розвиток зв'язків з міжнародними студентськими організаціями; участь учених, аспірантів, студентів університету в міжнародних дослідницьких та фахових мережах.

Інтернаціоналізація освіти може бути продуктивною в разі її організаційно-інституційного забезпечення. Саме тому, наприклад, у ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» визначено підрозділи й відповідальні особи за реалізацію положень стратегії інтернаціоналізації; забезпечено постійний моніторинг якості освітніх послуг; проведено системний аналіз основних вітчизняних, іноземних та міжнародних публікацій, насамперед рейтингів та оглядів про стан і тенденції розвитку сфери вищої освіти у світі; удосконалено процедуру зарахування академічних досягнень студентів, отриманих ними під час навчання в інших вузах, в першу чергу закордонних; розроблено типові угоди участі студентів, аспірантів, наукових і науково-педагогічних працівників у програмах міжнародної академічної мобільності; запроваджено комплексний підхід щодо мотивації, ініціювання, підтримки та реалізації міжнародних науково-дослідницьких проектів і нових форм міжнародного наукового співробітництва; передбачено поетапне просування університетських наукових видань до міжнародних наукометричних баз даних; поширено практику запрошення відомих іноземних професорів, представників іноземних компаній до проведення публічних лекцій в університеті; відпрацьовано моделі участі університету в роботі міжнародних виставок, ярмарків, глобальних форумів.

Отже, метою створення та впровадження стратегії інтернаціоналізації ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» є формування ефективної поліструктурної системи, здатної сприяти забезпеченню якісної інноваційної освіти, ефективної реалізації статутних завдань у межах повного наукового й освітнього циклів.

Інтернаціоналізація національної вищої освіти – це повернення України до себе, а саме: в європейську сім'ю народів, де вона завжди перебувала географічно, історично, соціокультурно, ментально і лише на деякий час була примусово відірвана від європейської цивілізації.

Водночас інтернаціоналізація освіти не може слугувати засобом «перекачки людського капіталу, що виснажує одні країни і збагачує інші». Адже саме володіння знаннями і людським капіталом стає фундаментом розвитку і визначення геополітичного статусу країни в ХХІ ст.

Інновацією педагогічного факультету ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди» в питанні інтернаціоналізації освіти є організація роботи Міжнародної освітньо-наукової україно-данської студентської літньої школи на базі факультету за підтримки Данського Гельсінського комітету з прав людини. Одним із проектів, представлених у рамках реалізації стратегії інтернаціоналізації ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди», є Міжнародна освітньо-наукова студентська літня школа «Права людини, демократія, інтеграція та інтернаціоналізація», проект з реалізації якого тривав упродовж 2015-2017 рр. Учасниками школи виступають студенти та викладачі ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди» та партнерських навчальних закладів із данських університетів.

Інтернаціоналізація освіти є необхідною умовою і наслідком процесу глобалізації. Якість освіти, впровадження інноваційних освітніх програм і технологій мають особливе значення для утвердження державної незалежності України, включення її в європейський цивілізаційний простір, сприяють формуванню в студентській молоді демократичних компетентностей навчатися і працювати, жити за зразком країн

розвиненої демократії і свобод. Саме до таких країн відноситься Данія, яка займає одне з перших місць серед країн Європи за рівнем розвитку демократії та прозорістю влади, третє місце за індексом соціального розвитку в 2016 р. (ВВП на душу населення – 53 417,66 USD).

Метою міжнародних програм узагалі, та україно-данського проекту зокрема, є інтернаціоналізація ВНЗ, якісна альтернативна освіта, формування та розвиток полікультурної компетентності в майбутніх фахівців педагогічної галузі. Такі проекти спрямовані на формування ефективної поліструктурної системи міжнародної академічної мобільності, однією зі складових якої є полікультурна комунікація в неакадемічних видах діяльності, толерантна взаємодія, інтеграція іноземних студентів і викладачів у студентське середовище університету, обмін міжнародним досвідом. Програма Міжнародної освітньо-наукової студентської літньої школи 2017 «Права людини, демократія, інтеграція та інтернаціоналізація» була спрямована на розвиток полікультурної компетентності студентів, міжнародної мобільності та отримання нового європейського досвіду.

Створення і проведення міжнародної літньої школи переслідувало наступні цілі:

– залучення студентів ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди», магістрантів і студентів партнерських навчальних закладів Данії до активної співпраці у сфері спільних інтересів із:

- прав людини;
- демократії;
- інтеграції;
- інтернаціоналізації;
- сприяння обміну досвідом між студентами ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди», партнерських навчальних закладів шляхом організації спільної інтелектуальної діяльності, конференцій, круглих столів, психологічних тренінгів та майстер-класів, а також інших видів діяльності та дозвілля;

– зміцнення зв'язків між студентами Східної та Західної Європи шляхом спільної діяльності в галузі науки і культури, обміну досвідом у повсякденному житті;

– сприяння процесам євроінтеграції та інтернаціоналізації ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»;

– формування та розвиток у студентів полікультурної компетенції;

– розвиток та вдосконалення українськими студентами навичок спілкування англійською мовою;

– кроскультурний обмін між данськими, турецькими та українськими учасниками табору, отримання українськими студентами нових знань про Данію і Туреччину.

Міжнародний україно-данський проект 2017 був успішним, програма табору була насиченою та різноманітною.

У результаті реалізації програми проекту було досягнуто таких результатів:

– обмін між учасниками суспільно значущим досвідом у сфері громадського життя з проблем демократії та прав людини, інтеграції, інтернаціоналізації, культурних досягнень і традицій;

– підвищення рівня полікультурної компетентності в студентів;

– підвищення рівня розвитку студентами мовленнєвих і кроскультурних компетенцій;

– формування в учасників міжнародної школи навичок із розробки соціально значущих освітніх проектів, спрямованих на демократизацію суспільства;

– розвиток уміння логічно аргументувати та висловлювати власну думку з актуальних питань;

– отримання українськими учасниками під час робочих семінарів, круглих столів нових знань про Європу:

– стан демократії;

– освіта і наука;

– культура України і країн Західної Європи;

– створення міжнародної україно-данської студентської громадської організації NGO DUSO (Non governmental Organization «Danish-Ukrainian Student Organization»), мета якої – започаткування платформи для рівноправних культурних та академічних обмінів між українськими та данськими студентами вищої школи.

Окрім того, психологічні тренінги допомогли учасникам краще зрозуміти основи і принципи європейської демократії. Кожен учасник мав можливість побудувати власну картину демократії за допомогою запропонованих інноваційних технологій. У процесі мистецьких майстер-класів гостям було презентовано надбання української культури, презентовано національні традиції України. Данські учасники на практиці ознайомилися з історією виникнення символів Української держави та самостійно оволоділи технологією виготовлення браслетів зі стрічок у кольорах державного прапора України, а також створити власний оберіг – українську ляльку-мотанку. Міжкультурний діалог відбувався в щирій і доброзичливій манері, що сприяло підвищенню рівня комунікативної та полікультурної компетенції майбутніх педагогів.

Висновки. В умовах сучасного світового співробітництва одним із першочергових завдань вищої освіти вважається підготовка фахівців, які відповідають вимогам ринку праці не тільки своєї країни, а й інших країн світу, тому процес інтернаціоналізації ВНЗ є необхідною вимогою сьогодення. Аналіз освітньої діяльності Ради Європи та Європейської комісії, їх політики в сфері іншомовної підготовки, дослідження науковців та практичний досвід дають підстави стверджувати, що в наш час полікультурна компетентність грає важливу роль у житті й діяльності сучасної людини взагалі, та в професійній діяльності педагога зокрема.

Згідно з вищевикладеним можна стверджувати, що процес інтернаціоналізації навчального закладу виступає інструментом, який сприяє формуванню полікультурної компетентності майбутніх педагогів, а також стимулює розвиток, забезпечує ефективну діяльність та євроінтеграцію навчального закладу до європейського освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ: Педагогічна думка, 2009. С. 185–186.
2. Історик і Влада. Колективна монографія / Відп. ред. В. Смолій; Тв. кер. проекту І. Колесник; Авт. кол.: В. Андреев, О. Богдашина, В. Ващенко, І. Верба, Д. Вирський, Л. Зашкільняк, Я. Калакура, А. Киридон,

- Ю. Кісельова, В. Масненко, В. Осін, А. Острянюк, С. Світленко, О. Удод, В. Яремчук, О. Ясь. НАН України. Інститут історії України. Київ, 2016. С. 7.
3. Кремень В. Г. Вступне слово // Основи демократії / Автор. колектив М. Бессонов, О. Бірюков, С. Бондарчук та ін. Київ: Вид-во «Ай Бі», 2002. С. 3.
 4. Egron-Polak E. Internationalization of Higher Education: Growing expectations, fundamental values: I AU 4th Global Survey / E. Egron-Polak, R. Hudson R // International Association of Universities. – 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://iau-aiu.net/sites/all/files/IAU-4th-GLOBAL-SURVEY-EXECUTIVE-SUMMARY.pdf>.
 5. Стратегія інтернаціоналізації ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.phdpu.edu.ua/images/Publicna%20informacia/Internationaliz.pdf>.

References

1. Kremen V. H. *Filosofia liudyno tsentryzmu v stratehiakh osvithnoho prostoru* [Philosophy of man-centeredness in educational space strategies], Kyiv: Pedagogical thought, 2009, pp. 185–186.
2. *Istoriya i Vlada. Kolektyvna monohrafiya* [Historian and Authorities. Collective Monography] / Vidp. red. V. Smolii; Tv. ker. proektu I. Kolesnyk; Avt. kol.: V. Andrieiev, O. Bohdashyna, V. Vashchenko, I. Verba, D. Vyrskiy, L. Zashkilniak, Ya. Kalakura, A. Kyrydon, Yu. Kiselova, V. Masnenko, V. Osin, A. Ostrianko, S. Svitlenko, O. Udod, V. Yaremchuk, O. Yas. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy. Kyiv: Institute of History of Ukraine on NAN of Ukraine, 2016, pp. 7.
3. Kremen V. H. *Vstupne slovo* [Introductory word] // *Osnovy demokratii* / Avtor. kolektyv M. Bessonov, O. Biriukov, S. Bondarchuk ta in. Kyiv: Publishing House «IB», 2002, pp. 3.
4. Egron-Polak E. *Internationalization of Higher Education: Growing expectations, fundamental values: I AU 4th Global Survey* // International Association of Universities, 2014. [Electronic resource]. Access mode: [234](http://iau-</div><div data-bbox=)

aiu.net/sites/all/files/IAU-4th-GLOBAL-SURVEY-EXECUTIVE-SUMMARY.pdf.

5. *Stratehiiia internatsionalizatsii DVNZ «Pereiaslav-Khmelnyskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni Hryhoriiia Skovorody»* [Elektronnyi resurs] [The strategy of internationalization of SHEI «Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University» [Electronic resource]. Access mode: <http://www.phdpu.edu.ua/images/Publiczna%20informacia/Internationaliz.pdf>

ДАНИ ПРО АВТОРА

Ковтун Оксана Анатоліївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, теорії і методики початкової освіти

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна, 08401

e-mail: kovtunok@ukr.net

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Ковтун Оксана Анатольевна, кандидат педагогических наук, доцент кафедры педагогики, теории и методики начального образования

ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный университет имени Григория Сковороды»

ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницкий, Киевская обл., Украина, 08401

e-mail: kovtunok@ukr.net

DATA ON AUTHOR

Kovtun Oksana A., PhD in pedagogical sciences, associate professor of the Department of Pedagogy, Theory and Methods of Primary Education

SHEI «Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University»

30, Sukhomlynskoho Str., Pereiaslav-Khmelnyskyi, Kyiv region, Ukraine, 08401

e-mail: kovtunok@ukr.net